Anul XXXI. — No. 39. 5 BANI IN TOATA TARA 5 Duminică, 28 Septembrie 1914

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL
Abonamentele se ac numa' pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR
Prof. N. Basilescu, L. Rebreanu, Căp. Vulovici, D. Iov, Săulescu, Scurtu, I. Dragu, I. C. Visarion, Ioan Totu, V. Anestin, Petöfi, Demetrius, etc.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
— 4 LEI 20 —

Generalissimul armatei franceze Joffre, cu statul său major, pe câmpul de război

Revoluția luĭ Horia, Cloșca și Crișan

de L. REBREANU

II

„Cu voia și porunca împăratuluĭ" a început Horia să propovăduiască, șin taină și pe față, războiul împotriva asupritorilor nelegiuiți.

Maĭ ales că la amărăciunile de care erau împovărați românii se adăogase altele și se adăogaŭ mereŭ, zi cu zi.

Din gura luĭ Horia aflară româniĭ că împăratul nu știe nimic de chinurile ce le îndură dânșiĭ din partea nobililor, că împăratul a dat poruncĭ să li se îmbunătățească soarta, dar că poruncile nu se împliniseră, fiindcă domniĭ nu vreaŭ să le împlinească. Și știrile acestea revoltă pe robiĭ de care veneticiĭ își bat joc. Nemulțumirea se întinde din colibă în colibă, din sat în sat. Până când robia?

Împăratul se pregătea de războĭ împotriva turcilor și dăduse ordine să se facă recrutări în toate provinciile. Militariĭ aveau o soartă neasemănat maĭ bună decât iobagiĭ. Eraŭ scutițĭ de domnĭ, erau pe pământurile lor, în bunurile lor. In schimb aveau să apere ținutul de orice dușmanĭ în timp de pace șin timp de războĭ. Toată Transilvania știa că româniĭ din cele două regimente de grăniceri, înființate de Maria Terezia, au o viață bună. Și toți româniĭ râvneau la soarta grănicerilor.

Iată de ce, când s'a răspândit vestea recrutărilor, româniĭ au dat năvală. Toți vreau să fie militari, să scape de teroarea iobăgieĭ. In câteva zile 81 de sate româneștĭ sunt trecute în registrele armateĭ. Și cete numeroase de țăranĭ români se îndreptaŭ mereŭ, zilnic spre locurile de înscriere. Sărmaniĭ prinseră o nădejde de scăpare din jugul nesuferit și se aruncară asupra eĭ cu însuflețire.

Pe nobilĭ însă spectacolul acesta îi îngrozea. Inarmarea iobagilor era o primejdie grozavă. Domnia lor era amenințată. Și îndată s'au pus de-a curmezișul năzuințelor țărăneștĭ. Aŭ intervenit grabnic la guvern să înceteze recrutările, iar până atuncĭ s'au pus să oprească pe românĭ prin bătăĭ și închisorĭ de-a se duce la oaste.

Amărăciunea obijduiților ajunse la culme. Incepură deodată să-șĭ dea seama că nu le maĭ rămâne decât să poarte înainte jugul greu al robieĭ. Sau...? Sau să-l rupă, fie ce-a-r fi. Și decât să trăiască viața dobitocească de până acuma maĭ bine moartea!

Nemulțumirea obștească astfel asculta cu plăcere vorbele luĭ Horia care venea dela împăratul și care le aducea făgăduințele unuĭ viitor maĭ bun, maĭ vrednic de dânșiĭ. Și Horia le spunea românilor, că împăratul a poruncit să-ĭ facă militarĭ pe toțĭ și unguriĭ se împotrivesc fiindcă vor să-ĭ țină și pe viitor în slugărnicie, ca să nu maĭ slujească boerilor care le stoarce și măduva din oase, ci să slujească numaĭ împăratuluĭ care-ĭ bun și le-ar face traiul bun dacă n'ar fi la mijloc unguriĭ, că împăratul le-a dat voe să se răscoale împotriva tiranilor și să-ĭ stârpească de pe fața pământuluĭ românesc sau să-ĭ facă românĭ cu de-a sila...

Vorbele nu eraŭ prea meșteșugite, dar erau calde și izvorâte din o inimă tot atât de amărâtă ca și a celor ce-l ascultau. Erau îndemnurĭ marĭ, nemaĭ pomenite. Sufletele tresăltaŭ auzindu-le, se înfiorau și... abia le credeau. Dar Horia avea și dovezĭ dela împăratul. Avea o cruciuliță de aur cu chipul împăratuluĭ și avea un hrisov scris de mâna împăratuluĭ în care se adevereau toate cele ce zicea dânsul. Și ceĭ ce nu credeau vorbele luĭ, trebuiau să creadă dovezile.

„Țara asta-ĭ țara noastră!" Incepeaŭ a-șĭ aduce aminte de vorba aceasta rămasă din moși-strămoșĭ. Hotărîrile se luau în sufletele oțelite. Maĭ bine moartea decât viața aceasta crâncenă!

Un prieten bun și-a găsit Horia curând printre tovarășiĭ de robie. Era Cloșca. Il chema Ion Oarga și era din Cărpeniș. Iĭ ziceau Cloșca fiindcă era strângător. Un om mic, îndesat, bine făcut. Cu o față plină, oacheșă și aproape rotundă. Părul castaniu închis, mustățĭ oacheșe roșiatice. Drept ca lumânarea, dar cam peltic la graĭ... Cloșca a fost un ajutor mare pentru Horia. Unde nu izbutea unul, izbutea cellalt. Sau dacă amândoĭ nu izbuteau, izbutea al treilea, Crișan.

Crișan era un bărbat înalt, frumos, vânjos. Avea peste cincizecĭ de anĭ. Fusese ostaș în tinerețe și-șĭ păstrase mândria ostășească. Era de feĭ din comuna Vaca.

— Românul să nu maĭ fie iobag și nicĭ un ungur să nu maĭ domnească în Ardeal! — asta era vorba luĭ Crișan și el a fost cel dintâĭ care a început s'o împlinească.

Intr'o zi de Joĭ, la 28 Octombrie 1784, Crișan trimite vorbă oamenilor din satele vecine să se adune, iar Duminică, la 31 Octombrie, vre-o 600 țăranĭ, reprezentanțiĭ comunelor din districtele Zarandului, Hunedioareĭ, Abrudului se adună în taină în biserica din Mesteacăn. Crișan vorbește. Glasul luĭ convinge. Un jurământ sfânt se face... Dar oameniĭ n'apucă să se împrăștie bine. Unguriĭ prinseră de veste și trimiseră doĭ subprefecțĭ să aresteze pe Crișan. In satul Curechiu se întâlnesc subprefecțiĭ cu Crișan și vor să-l prindă cu vicleșug. Dar nu izbutesc. Mulțimea țăranilor revoltațĭ îĭ ucide pe loc.

Primul pas s'a făcut. Oprire nu maĭ este. Deacuma trebue să meargă înainte. Stârpirea ungurilor e lozinca și scopul. Inainte!

A doua zi dă mulțimea țăranilor cel dintâĭ atac asupra familieĭ Kristori din satul Crișcioru. Șaptesprezece nobilĭ sunt uciși aicĭ, iar alțiĭ prinși și botezațĭ îndată în religia românească. Urmează Bradul, Ribița, Mihăilenĭ... Pretutindenĭ bărbațiĭ sunt omorîțĭ, femeile măritate cu țăranĭ românĭ, copiiĭ botezațĭ în legea românească... Să nu maĭ rămâe sămânță de ungur.

Și revoluția se întinde repede ca focul. In câteva zile întreg Zarandul e răsculat, apoĭ județul Hunedioareĭ, apoĭ ținuturile învecinate ale județelor Albeĭ și Clujuluĭ, apoĭ județul Araduluĭ... Transilvania toată e în flăcărĭ în o săptămână...

Cete de țăranĭ cu furcĭ, coase, topoare, puștĭ se năpustesc asupra castelelor domneștĭ, le dau foc, dărâmă tot în cale, ucid pe bărbațĭ, botează pe ceĭ prinșĭ. E o urgie nemaĭ pomenită.

Armata împărătească are, față de răsculațĭ, o atitudine pasivă, dacă nu chiar binevoitoare. Ceeace încurajează și maĭ mult mișcarea românilor. Generalul Preiss rămâne surd la cererile și rugămințile nobilimeĭ de-a interveni.

Țăraniĭ revoltațĭ se pregătesc să atace Deva...

Impăratul aflând de răscoală și fiind încurcat în războiul cu Olanda, dă ordine foarte severe pentru înăbușirea mișcăriĭ, trimite armată și pune un premiu de 300 galbenĭ pentru prinderea corifeilor. Dar imediat ordinele severe sunt revocate. Impăratul e informat de cruzimile nobililor asupra țăranilor prinșĭ și maĭ ales de motivele răscoaleĭ și renunță la asprime. Publică amnistie generală din care nu sunt scoșĭ decât capiĭ răzvrătireĭ. Insărcinează cu pacificarea pe un comisar imperial special, contele Iankovich și-ĭ recomandă blândețe...

Româniĭ însă erau acuma îndârjițĭ peste măsură. Eĭ nu maĭ vroiaŭ amnistie. Eĭ vroiaŭ ștergerea robieĭ. Eĭ nu maĭ vroiaŭ să reînceapă viața de chinurĭ... Și astfel încercările conteluĭ Iankovich de a-ĭ potoli cu blândețe rămaseră zadarnice. Trebui să trimită împotriva lor armata.

Răsculațiĭ se ridicară și împotriva armateĭ. Era desperarea. Preferau să moară de gloanțele soldaților, decât să moară de bătăile și torturile nobililor.

Cetele românilor se ciocniră în maĭ multe rândurĭ cu armata. In maĭ multe rândurĭ armata fu nevoită să se retragă din fața furieĭ desperate a răsculaților. In cele din urmă însă tot fură biruițĭ. La Mihăilenĭ sunt bătuțĭ și risipițĭ în ziua de 17 Decembrie 1784.

Căpitaniĭ, spre a opri vărsarea de sânge, disolvă cetele, iar dânșiĭ se retrag în munțiĭ Albaculuĭ, în pădurile Scorăceluluĭ, aproape de Someș.

Incep iar vremurile grele, și maĭ grele pentru bieții românĭ.

Horia și Cloșca rătăcesc prin pădurĭ, Crișan, îmbrăcat în haine de cerșetor, asemenea. O goană nebună pentru prinderea căpeteniilor.

Și la 27 Decembrie, Horia și Cloșca sunt prinșĭ în pădurea Scorăceluluĭ. I-aŭ prins șapte țăranĭ românĭ ademenițĭ de premiul de 300 galbenĭ.

Huiduițĭ, batjocorițĭ, torturațĭ, Horia și Cloșca sunt dușĭ în temnița din Alba-Iulia unde urmează să fie judecațĭ.

O comisie specială îĭ judecă cu contele Iankovich în cap.

La 26 Ianuarie 1785 începe interogatoriul lor. Horia e ascultat de șase orĭ, asemenea și Cloșca. Sunt confruntațĭ cu martorĭ mulțĭ. Luĭ Horia i s'aŭ pus 118 întrebărĭ, iar luĭ Cloșca 134.

In vremea interogatoriuluĭ lor a fost prins și Crișan. Tot româniĭ l-aŭ prins și pe dânsul. Nouă țăranĭ conduși de Popa Moise. La 30 Ianuarie 1785 Crișan n'a fost ascultat decât de două orĭ și nu i s'au pus decât 47 întrebărĭ. Știind ce soartă îl așteaptă, s'a spânzurat în închisoare cu curelele dela opincĭ în ziua de 11 Februarie. Dar moartea nu l-a putut scăpa de osânda ungurească. La 14 Februarie se dă o sentință care se termină astfel:

„...Corpul mort al acestuĭ criminal principal să fie tîrît la locul de supliciu și acolo... gâdele să-l taie capul și să-ĭ despice corpul în patru bucățĭ; capul să i se pună în țeapă la locul domiciliuluĭ săŭ în Cărpeniș, iar celelalte bucățĭ să se pună pe roate, anume o parte de sus a corpuluĭ la Abrud, o parte de jos la Bucium, a doua parte de sus la Brad și a doua parte de jos la Mihăilenĭ".

Și sentința aceasta s'a executat în ziua de 16 Februarie.

Tragica comedie a judecăreĭ luĭ Horia și Cloșca însă a maĭ continuat vre-o 10 zile. Tocmaĭ la 26 Februarie se aduce o sentință comună care se sfârșește, precum urmează:

...aŭ să fie dușĭ pentru crimele acestea la locul obișnuit de supliciŭ și acolo să li se frângă cu roata toate membrele corpuluĭ începând de jos în sus, anume maĭ întâĭ luĭ Ion Cloșca, apoĭ luĭ Horia, numit altmintrelea și Ursu Nicolae, și în modul acesta să fie trecuțĭ din viață la moarte, iar corpurile lor să se despice și taie în patru bucățĭ, capul și părțile corpuluĭ să se pună pe roate pe lângă diferite drumurĭ, și anume în comunele unde aŭ săvârșit cruzimile cele maĭ scelerate, iar inimile și intestinele lor să se îngroape la locul supliciuluĭ".

La 28 Februarie urma să se execute osânda. Câte șase țăranĭ din toate satele județelor Hunedioara, Alba, Cluj, Sibiŭ, aŭ fost aduși să asiste la torturile groaznice ale căpitanilor iubițĭ.

Ziua execuțieĭ era o zi de Lunĭ. Căpitaniĭ aŭ fost împărtășițĭ de preotul Nicolae Rațiŭ și dușĭ pe colina ce se înalță deasupra viilor în partea de sud a fortăreței. O mulțime de vre-o 6000 de oamenĭ înconjura loculĭ de supliciŭ, între care 2515 țăranĭ românĭ din 419 comune.

Intâĭ fu torturat Cloșca. Douăzecĭ de loviturĭ a răbdat până ce și-a dat sufletul. Româniĭ plângeaŭ cu groază. Preotul Rațiŭ leșină văzând chinurile nemaĭ pomenite.

Apoĭ urmă Horia... Călăuluĭ i se făcu milă de suferințele martirilor. Și Horia îndură maĭ puțin. După o lovitură care-ĭ frânse fluerul drept, i se dete o lovitură de grație asupra pieptuluĭ...

Dar moartea înfricoșetoare a acestor martirĭ nu fu deajuns stăpânitorilor. In județul Alba maĭ fură ucișĭ 37 românĭ, în Cluj alțĭ 18, în Hunedioara alțĭ 16... Și preoțĭ mulțĭ, mulțĭ... Sângele românesc curgea în șiroaie. Numărul martirilor se înmulțea mereŭ...

Ce-aŭ fost cruzimile sărmanilor românĭ desperațĭ de greutatea juguluĭ apăsător față de cruzimile de răzbunare ale ungurilor? In tot timpul acestor revoluțiĭ româniĭ aŭ ucis 133 de persoane... In schimb unguriĭ aŭ ucis numaĭ la Deva și Aiud peste 300 de românĭ prinșĭ în timpul mișcăreĭ. Și câțĭ aŭ căzut în lupte? Și câțĭ aŭ fost executațĭ după ce s'a potolit răscoala?...

Revoluția a fost înăbușită în sânge, dar totuși a avut roade pentru viitorul românilor. La 22 August al aceluiaș an împăratul acordă iobagilor românĭ dreptul de a se muta.. O verigă din lanțul robieĭ a fost ruptă...

Iar Horia?

Căzut în planurile sale, părăsit de împărat, stima luĭ în inimile românilor nu încetează. In lanțurĭ, în nefericire româniĭ l-aŭ iubit ca pe un părinte scump. Iar amintirea luĭ e sfântă...

Sângele luĭ Horia, Cloșca și Crișan, vărsat de asupritoriĭ ungurĭ, a deșteptat conștiințele aproape adormite ale românilor. Din sângele lor s'aŭ plămădit zorile libertățeĭ..

CÂNTECE

Din AL. PETÖFI

NEFERICIRE

In întreaga mea viață
Fuĭ nefericit mereu:
Dar mi-am zis cu resemnare
Astfel e destinul meu!

Și nefericit eu fi-voi
Pe întregul vieții drum;
Dar îmĭ zic: Clipa din urmă
Nu maĭ e departe-acum!

Și orice mĭ-ar spune-amicii
Spre a mă îmbărbăta,—
Eu știu una: Că de tânăr
Moartea mă va secera.

OCHII TĂI...

Ah, copila mea frumoasă,
Cât de negri-s ochii tăi!..
Și ce strașnică văpae
Arde pururea în ei!

Când privirea ta asupra-mĭ
Se oprește îndelung,
Două vârfuri de săgeată
Simt că sufletu-mĭ străpung.

Ochii tăi sclipesc atuncea
Ca un paloș de oțel
Al călăului când, noaptea,
Cade-un fulger peste el.

I. Șarvary.

FRANCIA!

de Profesorul N. Basilescu

Câtă emoţiune! Câtă pietate, câtă admiraţiune nu cuprinde acest cuvânt!

El evocă în mintea oricăruĭ Român atâtea amintirĭ duioase, în cât când te gândeştĭ la lupta uriaşă, la la dezastrul cumplit ce s'a abătut asupra eĭ, nu poţĭ nicĭ stăpâni bătăile inimeĭ tale, nicĭ împiedica ca lacrimile să curgă şiroaie din ochiĭ tăĭ!

Sărmană ţară, sărman popor!!

De când păşeştĭ pe solul eĭ, o piatră ţi se ridică de pe inima, ta Române! te simţĭ la tine acasă: armonia limbeĭ, frumuseţea şi dulceaţa peisagiuluĭ, amabilitatea şi veselia poporuluĭ, sunt pentru tine atât de fermecătoare, că totul ţi se pare un vis, o încântare magică, aĭ voĭ ca el să nu maĭ ia nicĭodată sfârşit.

In loc de munţiĭ sălbateciĭ aĭ Bavarieĭ, de erĭ, — cu vârfurile veşnic acoperite de norĭ negri, străbătuţĭ de fulgere înfioratoare, orĭ de tunete lugubre, un paradis terestru se răsfaţă într'adevăr înaintea ochilor tăĭ vrăjiţĭ, el te chiamă la viaţă, la o viaţă nouă, la o viaţă fără de lacrimĭ şi fără de suspine, în care, uiţĭ toate necazurile tale, deviĭ vesel, deviĭ... Francez!

Dar încetul cu încetul, trenul se apropie de ţelul tău: Parisul! Cetatea Scare! Dacă aĭ norocul să ajungĭ, în zoriĭ diminetei, cum am ajuns eŭ întâia oară, din depărtare vezĭ pe cerul senin o mare de foc şi de lumină: este reflexul milioanelor de luminĭ ce se oglindesc pe bolta senină a cerului.

Descinzĭ din tren, te suĭ într'o trăsură cu un cal, şi porneştĭ pe strade largĭ orĭ strimte, după cum le-a făcut Istoria acestuĭ venerabil oraş, şi mirarea ta merge neconştient crescând pe măsură ce pătrunzĭ în inima luĭ.

Ajungând în piaţa Concordieĭ, rămâĭ înmărmurit!

Ordonanţa prospectală, frumuseţea palatelor, frescheţa arborilor şi parterurilor de florĭ, murmurele apelor saŭ fântânele gigantice ce prin gura lor, veşnic răzătoare, stropeşte gardul verde ce se întinde ca o pajişte vergină la picioarele lor!

Jos pe deal, ochiul este dintr'o dată furat de un monument gigantic, de un arc impozant: el este Arcul de Triumf, *l'Arc de l'Italie* el reprezintă gloria trecută a Franciei, şi este gajul gloriilor viitoare a acestuĭ admiratul popor.

Cuprins de impresiunea majestică a tabloului, cu capul plecat de o evlavie nespusă fără să vreĭ intri în grădina Tuileriilor, aci străbaţĭ printre sute de statuĭ, dintre carĭ unele eternizează pe oameniĭ marĭ aĭ Franciei, altele glorifică arta geniuluĭ săŭ.

Deodată, în mijlocul Curteĭ Palatuluĭ Louvre, la capătul grădineĭ Tuileriilor te izbeştĭ de monumentul impozant al luĭ Gambetta.

Apărătorul Patrieĭ în primejdie, stă pe soclul de granit mândru şi cu degetul luĭ imperativ îţi arată Franciei Alsacia Lorena!... Un fior te străbate, grăbeştĭ paşii spre a alunga din mintea ta viziunea teribilă a invazieĭ străinilor, a mutilăreĭ Patrieĭ.

Ieşind din Tuilleries, prin rue Castiglioni, o coloană gigantică, turnată în bronz, te aşteaptă! Ea stă ca o strajă veşnic neadormită, este coloana Vendome! In vârful eĭ Napoleon I.

Leul învins, la Waterloo, legat cu lanturĭ ca Promoteu pe coastele toride ale insuleĭ St. Hélène, personifică eternizarea geniuluĭ militar al Franciei, el trăeşte încă, este viŭ, el este icoana oricăruĭ Francez!

In partea dreaptă a [illegible] este, ca să zic astfel, viaţa modernă, — *la vie*, — şi trecutul glorios militar al Franciei, dincoace, pe malul stâng, este cu totul o altă lume: o lume veche, neschimbată, eternă, — este *Cartierul latin!*

Strade micĭ şi înguste, întortochiate, strânse ca o sfoară în jurul mareluĭ templu al Sciinţeĭ: *Sorbona*.

Sorbonna! — Sorbonna! Iată focarul de lumină al Lumeĭ, iată Atena modernă, la care toate popoarele lumeĭ, vin când pe când, să împrumute lumina lor, să înveţe Adevărul etern şi neschimbător.

Iar împrejurul eĭ, se grupează toate şcoalele superioare: Colegiul Francez, facultatea de drept, de medicină, de ştiinţe etc. etc. toate liceele, şcoala normală etc etc.

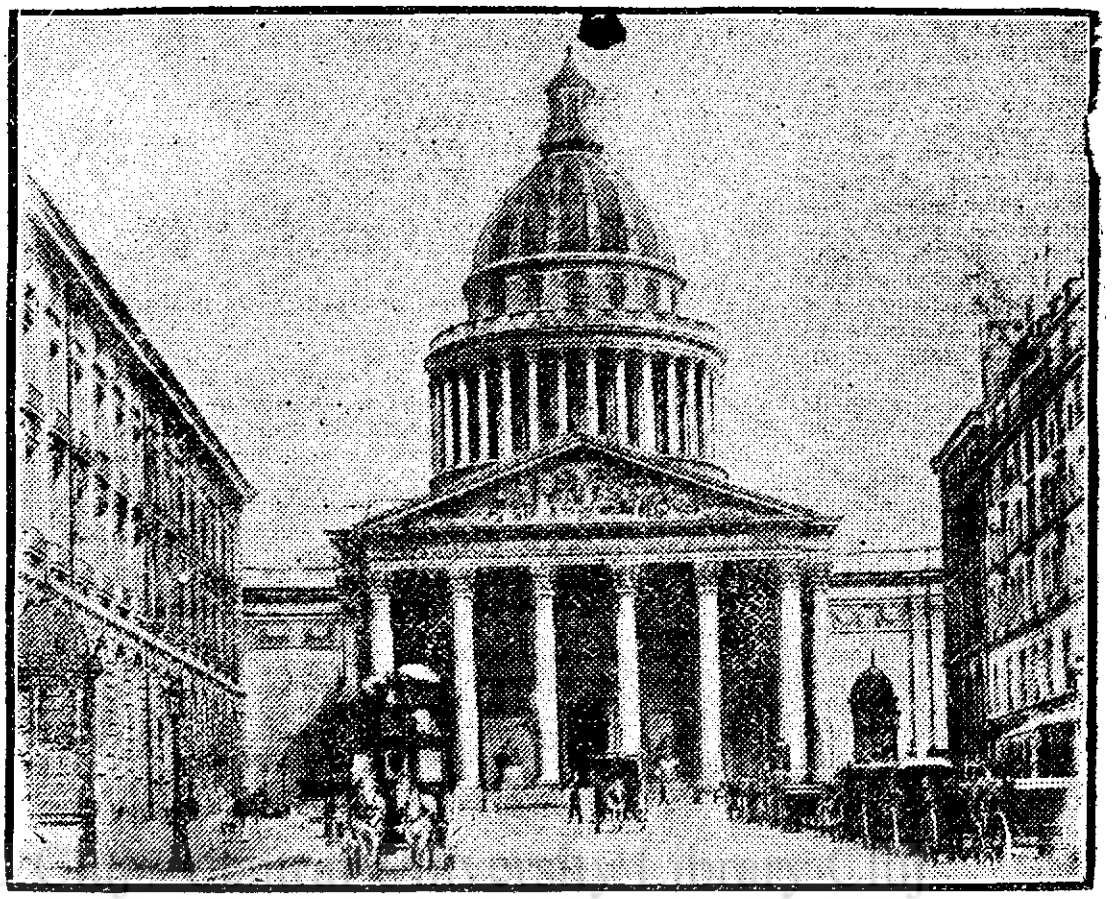

PANTHEONUL

Afară de câteva bulevarde nouĭ, marĭ, largĭ şi... urâte, în care se ridică câteva hotelurĭ cu *confort modern*, — Cartierul latin este şi azĭ ceea ce el era acum 38 de anĭ, aceea ce el era acum 100 de anĭ, — 200 de anĭ, aceea ce el a fost întotdeuna.

Pe când pe malul drept, viaţa şi afacerile, sunt totul, aci, — aci ştiinţa, studiul, viaţa intelectuală reţine şi hrăneşte o populaţiune: vie, tânără, zgomotoasă, plină de farmec şi de speranţe.

Tineri de toate naţiunile apte vin rând pe rând să se adape la fântâna acestuĭ geniŭ nepieritor.

Oameniĭ înălbiţĭ în studiĭ adună cu o răbdare divină, tot ceeace poate face podoaba spiritului omenesc şi cu o generozitate ce nu cunoaşte nicĭ marginĭ, nicĭ de rasă saŭ de religie diferite, eĭ luminează cu drag un tineret însetat, ce'l soarbe cu aviditate.

Care dintre noĭ nu are gravat în mintea luĭ imagina divină a sublimelor spirite ce ne-aŭ însufleţit cu sufletul lor, ne-aŭ încălzit cu inima lor, şi ne-aŭ distrat minţile cu puterea foculuĭ lor sacru.

Când bătrânul Labbé se suia pe catedră, şi începea să ne explice adâncile texte ale luĭ Papinian, Paul saŭ Ulpian, vedeam cum în jurul capuluĭ luĭ geniul luĭ radia ca o coroană de lumină, din ochiĭ luĭ scânteiaŭ raze ce ne pătrundeaŭ ca săgeţile, iar din gura luĭ curgea o muzică armonioasă, frumoasă, atât de încântătoare, încât, când ora se termina, şi bătrânul dascăl strângându'şĭ notele, părăsea amphiteatrul, un regret, o durere te cuprindea, eraĭ mâhnit că încântarea luase sfârşit!

Şi aşa din generaţie în generaţie de sute de anĭ, de când Sorbona există, miĭ, milioane de oameni, chiar dintre barbariĭ ce azĭ ridică asupra Franciei o mână sacrilege aŭ căutat hrana minţeĭ lor, perfecţionarea cursurilor, aŭ refăcut-o în zidurile acestuĭ venerabil sanctuar al Sciinţeĭ.

Eĭ! da, — şi Romaniĭ aŭ învins pe greci, — şi Roma a devenit stăpâna Ateneĭ, pentru că Romaniĭ aveaŭ forţa brutală, — dar, geniul grec eliberat de legăturile pământeştĭ a subjugat la rândul luĭ pe opresorul luĭ l-a înlănţuit la picioarele luĭ, a făcut din el sclavul şi instrumentu luĭ: el a fost şi a rămas până azĭ stăpânitorul Lumeĭ, — iar stăpânul luĭ de erĭ de mult s'a prăbuşit în neant zdrobit de o altă forţă brutală maĭ mare şi maĭ tare ca a luĭ.

Eĭ! da, forţa brutală va triumfa poate în contra forţeĭ morale, dar geniul francez în veci va străluci pe oglinda Universuluĭ, lumina luĭ va radia etern asupra noastră, el va călăuzi întotdeauna inimile şi minţile noastre, — şi numaĭ el — va fi stăpânitorul şi mântuitorul lumeĭ!

IN AŞTEPTARE

Aceleiaşĭ femeĭ

In seara asta pentru tine codrul
Şi-a îngropat cântarea lui duioasă
Şi cerul pentru tine 'n seara asta
Prin crengi urzeşte pânză de mătasă.

Iar lunca poartă haină de logodnă
Albastre flori, şiraguri de lumine
Şi câmpul tot numai mărgăritar e
Că doar cea mai frumoasă zână vine!

E glas de apă sau de mandolină?
Ce cântăreaţă s'a ascuns în unde?
A mai doinit izvorul altă dată
Cu note atât de dulci şi de profunde?

S'a mai lăsat răcoarea 'n altă noapte
Atât de 'mbietoare, parfumată?
Ce paradise au deschis fereastra
Să intre fiica cea mai adorată?

Ca 'n faţa unor prea sfinte icoane
Inhorbolate crengi cobor flori albe
Şi se 'mpletesc prin ramuri mii de raze
La gâtul tău, când vii, s'alarme salbe!

Te-aşteaptă florile şi codrul tânăr
Şi apele cu stele 'n unda clară
— Iar eu le sunt tovarăş tuturora —
Te-aşteaptă 'ntreaga firii primăvară.

O, noaptea asta mi-e atât de scumpă
C'aş vrea să ţie-un veac aşa, mereu,
S'aştept cu sufletul involt ca crinul —
Ca 'n noaptea asta eu... n'oiu mai fi eu!...

D. Iov

ÎNTÂIUL CHEF

(Amintirile unui naiv)

de IOAN DRAGU

„Zău dacă'mĭ maĭ aduc aminte cum o chiamă! Şi totuşĭ, am iubit-o mult, drăguţa de ea!

„E ciudat cât de bogat te simţĭ atuncĭ când răscoleştĭ cutiile vechĭ; câte suspine uitate, câte giuvaerurĭ drăguţe făcute fărâmĭ, demodate şi pline de colb! Dar puţin importă! Aveam optsprezece anĭ şi sentimente fragede. În braţele scumpeĭ mele.... — îmĭ umblă numele prin gură. — am murmurat întâiul meŭ cuvânt de dragoste pe umărul eĭ rotunjior, am lăsat să rătăcească întâiul meŭ sărut. O adoram şi'mĭ plătea cu aceiaşĭ monedă. O îmbrăcam, îĭ strângeam corsetul şi simţeam o emoţiune fără marginĭ când vedeam, sub sforţarea mâinilor mele, cum i se rotunjeşte talia şi i se umflă corsajul.

„In timpul acesta ea îmĭ surâdea în oglindă. Imĭ surâdea cu ochiul eĭ mic, negru şi lucitor, în vreme ce îmĭ zicea: Nu aşa de tare, dragul meŭ, aĭ să mă înăbuşĭ.

„Vă jur că aşĭ fi luat-o chiar de nevastă, dacă în anumite clipe de slăbiciune morală trecutul eĭ nu mi-ar fi inspirat îndoelĭ şi prezentul eĭ îngrijorărĭ. Ce vreţĭ, nu poate fi cineva perfect; şi defectul meŭ era gelozia.

„Orĭ, într'o seară, în ajunul Crăciunuluĭ, m'am dus s'o iaŭ ca s'o duc la un supeŭ organizat de un prieten al meŭ, pe care'l iubeam mult şi care a murit ceva maĭ târziŭ ca doctorand nu ştiŭ în ce ţară.

„Am urcat scara şi am fost nespus de uimit văzând-o îmbrăcată, gata de plecare. Avea, mi-aduc aminte, un corsaj decoltat în formă de unghiŭ ascuţit, şi cam prea jos, după părerea mea; dar îĭ şedea aşa de bine cu el încât parcă'mĭ veni să'ĭ zic, în clipa când mă săruta: „Ia ascultă, drăguţă, n'ar fi maĭ bine să nu maĭ mergem?"; dar ea mă luă de braţ fredonând o arie care'ĭ plăcea, şi ne-am scoborât în stradă.

„Aţĭ simţit cu toţiĭ, nu e aşa, bucuria aceia a copiluluĭ care începe a se socoti „om", atuncĭ când e cu metresa luĭ la braţ? Tremură, de teama îndrăzneţiĭ luĭ aventurĭ şi miroase pentru a doua zi cearta părinţilor; dar toate temerile se şterg în faţa clipeĭ prezente, aşa de neştearsă. S'a emancipat, e bărbat, iubeşte şi e iubit, se simte cu un picior în viaţă. Ar vrea ca oraşul întreg să-l vadă aşa şi tremură la gândul că ar putea fi văzut. Şi-ar da un sfert din viaţă ca să aibă câteva fire de barbă, o cută pe frunte, ca să poată fuma o ţigară fără ca să-l doară capul şi să bea un pahar de anisette fără ca să strănute....

„Când am ajuns la prietenul meu, era deja lume multă la el; auzeam din antreu strigăte zgomotoase, izbucnirĭ de glasurĭ într'o surdină de farfuriĭ purtate şi de tacâmurĭ ţăcănite. Eram mişcat; mă ştiam cel maĭ tânăr din ceată şi mi-era teamă să nu fiu împrumutat în noaptea asta de desfrâŭ.

Imĭ ziceam: „Dragul meŭ, fiĭ vesel şi vioĭ, fiĭ stricat şi bea zdravăn; amanta ta e lângă tine şi toţĭ ochiĭ te privesc!" Ideia că aşĭ putea fi bolnav a doua zi mă cam chinuia, vedeam pe mama aducându-mĭ ceaşca cu ceaĭ şi plângându-se de stricăciunea mea, dar înăbuşiĭ în mine toate gândurile astea, şi... totul merse bine până la supeŭ.

„Câţiva din invitaţĭ glumiră cu „metresa" mea, vreo doĭ aŭ şi sărutat-o de faţă cu mine; dar eu mă grăbiĭ să trec astfel de amănunte la capitolul „Profit şi pierderĭ" şi vă spun drept că eram mândru şi vesel.

„Copiĭ, zise deodată gazda a sosit „momentul să ne punem stomacul la „încercare. Haidem în sufragerie!"

„Strigăte de bucurie întâmpinară vorbele aceea, şi toţĭ se repeziră în dezordine în jurul mesiĭ, la capetele căreia zăriĭ două talere pline de havane din acelea carĭ după ce trag de câteva orĭ din ele mă dau pradă celor maĭ recĭ sudorĭ.

„Uite cine are să aducă catastrofa îmĭ ziseĭ eu, să fim prudenţĭ şi să ne prefacem".

„Nu ştiu prin ce întâmplare „metresa mea" se aşeză la stânga gazdeĭ. Nu prea îmĭ plăcea lucrul acesta, dar ce puteam face? Şi apoĭ, gazda asta cu ceĭ douăzecĭ şi cincĭ de anĭ aĭ luĭ, cu mustăţile cuceritoare şi cu îndrăzneala-ĭ biruitoare îmĭ părea că e cel maĭ ideal, cel maĭ ispititor dintre demonĭ, şi simţeam faţă de el, o remarcabilă nuanţă de respect.

„Eĭ! zise el, cu o voioşie comunicativă, vă simţiţĭ bine, nu e aşa? Ştiţĭ că invitaţiĭ carĭ se simt jenaţĭ cu hainele lor pot să le scoată — şi damele la fel. Ah! ah! ah! nu prea e frumos ce spun, nu e aşa porumbiţele mele?" Şi în vreme ce râdea, aruncă cu iuţeala fulgeruluĭ, câte un sărut pe gâtul vecinelor luĭ din dreapta şi din stânga, din carĭ una era, după cum v'am spus, iubita mea.

„Am simţit că mi se zbârleşte părul, şi, ca şi un fier înroşit care.... De altfel comesenii izbucniră în râs, şi, din clipa aceia, supeul, ca să nu-ĭ zic cheful, fu plin de insufleţire.

„ — Copiĭ—blestematul de doctorand nu putea găsi altă denumire maĭ demnă!—atacaţĭ în grabă pateurile, curcanul şi salada! Atacaţĭ savarina, caşcavalul, omariĭ şi strugurii! Atacaţĭ toată masa! Fiţĭ gata, sclavĭ! desfaceţĭ sticlele—turnaţĭ şampania şi vinul, să mâncăm din toate, nu e aşa porumbiţele mele? fără ordine, fără simetrie, ca orientaliĭ; e adorabil, e sublim, e nemuritor! Nicĭ în inima Africeĭ nu mănâncă lumea altfel. Trebue poezie în plăceri—dă-mĭ te rog farfuria cu brânză. Ah! ah! ah! sunt ciudat, sunt abracadabrant, sunt imposibil nu e aşa, porumbiţele mele?"

„Şi aruncă alte două sărutur de data asta ceva maĭ jos. Dacă n'aşĭ fi fost ameţit, l'aşĭ fi omorât, de sigur.

„Incepeam să fiu beat. In juru-mĭ râsete, ţipete, cântece: farfuriile trimeteaŭ parcă ecoul ca un zbârnăit de diapason. Un zgomot de sticle destupate şi de pahare sparte ţiuia în urechile mele dar mi se părea că un nor s'a ridicat deodată între mine şi lumea din afară; un văl mă despărţea de comesenĭ, şi, cu toată evidenţa realităţiĭ, credeam că visez. Deosebeam totuşĭ, deşi nelămurit, privirile însufleţite ale tovarăşilor meĭ, obrajiĭ roşiţĭ, jena gonită prea departe spre a se maĭ reîntoarce. Insăşĭ „metresa mea" mi se părea schimbată....

„Deodată—ca într'o sclipire de fulger—iubita mea, îngerul meŭ, visul meŭ, acela pe care cu două ceasurĭ maĭ de vreme aşĭ fi luat-o de nevastă se aplecă spre gazdă şi...—o! mă 'nfior încă când mă gândesc!—înghiţĭ treĭ trufe carĭ rămăseseră în farfuria luĭ.

„Simţi o durere cumplită, mi se păru că inima mi se sfâşie, apoĭ....

„Aicĭ mi se opresc amintirile. Ce s'a maĭ petrecut apoĭ? Nu 'mĭ pot da seama. Mi-aduc aminte numaĭ că m'aŭ dus acasă cu trăsura şi că în tot timpul drumuluĭ întrebam: „Unde e? Ce s'a făcut? dar spuneţi-mĭ unde e?..."

„Mi-aŭ răspuns că plecase de două ceasurĭ.

„A doua zi dimineaţă, simţi o desnădejde sălbatecă când trufele doctoranduluĭ îmĭ veniră din nou în minte. M'am gândit chiar, o clipă, să mă călugăresc... dar timpul—ştiţĭ cu toţiĭ ce înseamnă timpul!—potolĭ furtuna. Cum naiba o chema pe drăguţa de ea?... Mi se pare că Jenny.... Ba nu; maĭ de grabă Mimi...."

* * *

NE CHIAMĂ VIAŢA!

Tăcere!...
Cine-mi spune totuşi,
Că făceam rău tăcând mereu?...
— Ce sgomot grav, ce suflu greu
Departe viaţa'ntreagă are...
Şi noi aicea stăm, tăcuţi şi'n aşteptare —
Dar nu putem pricepe, ce aşteptăm mereu...

In stare nu-s ferestrele închise
Să ne ascundă sgomotul de-afară!
Ce suntem noĭ, ce sufletĕ avem
Că sgomotele-aceste nĕ'nfioară
Şi-alături, ne îndeamnă să tăcem?...
Avem ceva de-ascuns şi de păstrat
Şi-afară-i un duşman cu adevărat? ..

Cum n'au făcut părinţii tăi o casă
Cu largi obloane la fereastră
In loc de stoburi de mătasă?...
— Obloane grele, drugi de fier,
Lipsindu-ne de-un colţ de cer,
O! cel puţin ar fi putut ca să ne facă.
Să ne gândim că viaţa a început să tacă ..

Vezi, nu ne mai pricepem şi nu mai ştim nimic
Noi învăţăm tăcând...
Iar sufletele noastre,
Ca florile sădite la geamul tău în glastre,
Cresc triste, nĕ'nţelese,—lipsite de ceva:
De aer, de pământul cel gras de unde-va
De unde-au fost culese de-o mână nemiloasă!...

Dar ştii tu ce-o să fie dac'am eşi din casă?...
O! nu ne este teamă de viaţă — dar tânjim
De dorul gândurilor pline
De-un adevăr ce nici nu-l presimţim,
Dar arde viu, în tine — ca şi'n mine!...

Şi-afară ploaia cade;
Iar streşinile, gene ostenite,
Plâng dorurile negrăite
Ce'n sufletul oraşului tresar...
Şi noi tăcem şi ne privim mai rar;
Şi noi tăcem şi ni se pare
Că presimţim de ce stăm azi în aşteptare!...

Ce gânduri sunt acuma pe strada'ntreagă, plină
De ploae, de'ntunerec şi pete de lumină!...
Avem atâta suflet încât să le putem
Cuprinde deodată
De-am fi şi noi pe strada'ngândurată?...

De ce să tot tăcem?
De ce să ascultăm mereu
Ce sgomot grav, ce suflu greu
Departe viaţa'ntreagă are?...
De ce să tot privim la trecători
Părându-ne de-atâtea ori,
Cum trec plecaţi, ca fie-care
E-un veşnic semn de întrebare?...

. . . . . .

Să coborăm în stradă!
Şi sufletele noastre să le lăsăm să vadă...
— Doi trecători pierduţi în noapte
Şi noi acum să fim
Pe'ntunecate străzi să ne-adâncim
In miile de gânduri ce zboară'n depărtare —
Să nu ne mai robească nebuna frământare,
De ce tăcem într'una?!...
— De ce, nimic nu ştim?!

Azi temple nu mai sânt!
Şi-adâncul glas al anticei Sibyle
Tresare'n atmosfera întregului pământ.

M. Săulescu

Indemn la luptă

Copiĭ, veniţĭ cu bărbăţie
Sub steagul nostru de frăţie
Năltând la cerurĭ jurământul
Să ne 'ntregim pământul!

Să sune trâmbiţe şi surle,
Iar tunu 'n negre zărĭ să urle...
Instrăinatele ogoare
Ne fie câmp de-onoare!

Gătiţĭ de drum, prin foc şi sclijă
Să ne lăsăm orĭ şi ce grijă
Să fim cu inima de piatră
Uitând pe toţĭ la vatră.

In vuietul de bătălie
Nainte gândul să ne fie
Prin fulgere, sclipirĭ de-oţele,
Cu ochiĭ la drapele...

In lupta mare, de jertfire,
Să nu 'ntrebăm de răsplătire:
Pe piept căzuţĭ pentru ţară
Aŭ crucea militară!

Oşteni, ni-e scrisă vrerea sorţiĭ.
Să stăm de bronz în faţa morţiĭ.
Precum străbunii din morminte
Stăteaŭ în vremurĭ sfinte...

Viteji, în armele-ĭ mântuirea,
Izbânda ţăriĭ şi mărirea;
Nainte toţĭ de-un graĭ şi-o lege,
Toţĭ pentru Neam şi Rege!

Căpitan N. Vulovici

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FLORICA

de I. C. VISSARION

Şedea pe tulpina unuĭ anin căzut şi putrezit de bătrâneţe, cu o năframă pe genuchĭ, semănând uneĭ zâne din basme, împetrită de vre-un farmec într'o nemişcare de statuie. In rochia eĭ albă de mătase, cu picioarele goale în papucĭ cu perniţe, cu părul mare şi galben lăsat pe spate. cu privirea rătăcită spre stropiĭ de cer albastru ce se vedeaŭ printre frunzişul crăcilor pădureĭ, părea o statue de argint, ceva înfiorător şi misterios. Soarele ridicat la amiaza zileĭ, trimetea prin rariştea frunzişuluĭ suliţĭ lungĭ de raze albe-gălbuĭ, prin coprinsul cărora ţânţăraşĭ şi musculiţe străbăteaŭ când de-o parte, când de alta, apărând în fâşia de lumină tremurătoare şi dispărând în umbra de lângă ea. Florica urmărea fâşiele de raze de unde intraŭ printre frunze, şi până undé cădeaŭ multe pe suprafaţa uşor tremurătoare a apeĭ Neajlovuluĭ. Ea vedea cum aerul umed juca în coprinsul razelor, cum o pulbere de micĭ musculiţe năvăleaŭ să se încălzească şi cum suprafaţa apeĭ isbită de raze se făcea strălucitoare, arunca şi ea fâşiĭ de raze piezişe de jos în sus, ce se pierdeaŭ printre atâtea trunchiurĭ de arborĭ; cum suprafaţa apeĭ rămasă în umbră părea neagră de abanos lustruit. de o strălucire neagră şi tremurătoare ca şi clătinarea frunzelor isbite de vânt.

Florica privea şi se gândea. In umbra umedă a pădureĭ de aninĭ, în singurătatea aceia netulburată de nicĭ un sgomot, ea gândea, gândea la un făt-frumos cu ochiĭ negri ca noaptea, cu mustăţĭ micĭ, îmbrăcat în haine scumpe şi sositor pe un cal negru, turbat de putere şi de tinereţe.

In închipuirea eĭ aprinsă de fetiţă visătoare, vedea că aevea toate trăsăturile feteĭ viteazuluĭ sositor şi în aşteptarea luĭ, ea îĭ născocea cântece frumoase ca şi zorile dimineţeĭ, îşĭ îngrijea părul gălbeor şi ondulat şi se uita în oglinda apeĭ, căutând să se facă din ce în ce maĭ frumoasă şi maĭ cu minte. In apa limpede a Neajlovuluĭ, ce curgea p'acolea pe un fund de pietrişĭ negru, orĭ de pământ şi maĭ negru, ea îşĭ regula cutele rotunde ale tulpanuluĭ după umăr, cutele albeĭ rochiĭ, ce cădeaŭ grele în jos peste şoldurile rotunde şi peste albeaţa picioarelor eĭ goale. Netezindu-şĭ viţele de păr ce-ĭ gâdilaŭ obrajiĭ, ea gândea înainte la viitorul eĭ soţ, căruia i se părea că-ĭ vede ochiĭ negri, fruntea mare şi albă, privirea îndrăzneaţă şi neînfricoşată de nimic, iar ca la braţul luĭ puternic să păşească mândră ca o regină din basme, mulţumită şi încredinţată de o viaţă fericită.

Un scârţâit pe pietrişul poteceĭ din fân o aduse din gândurĭ şi ea se uită şi văzu viind din susul coasteĭ, un călăreţ în pasul caluluĭ, scoborând în valea apeĭ. Călăreţul era un tânăr, venea încet privind poiana pe care crescuse fânul înalt şi plin de o pusderie de fel de fel de florĭ şi de colorĭ viĭ. Călăreţul visa şi el cu sufletul pierdut în bâzâitul atâtor albinĭ, atâtor fluturĭ, ce pluteaŭ pe d'asupra fânuluĭ înflorit şi plin de lumina soareluĭ. El venea pe poiană spre locul din marginea aninilor, unde sta şi Florica pe buturuga de anin. O văzu, o cunoscu şi începu să zâmbească. Ochiĭ luĭ nu eraŭ negri, el n'avea sabie la cingătoare, dar avea privirea senină şi focoasă ca şi a soareluĭ şi zâmbia plin de dulceaţă şi de bunătate. Florica îl cunoscu şi ea şi se ridică după buturugă şi alergă nainte-ĭ.

— Vere!...

— Verişoară!...

— De unde viĭ?

— De la bunicu...

El opri calul, întinse mâinele şi ea veni cu amândouă mâinele între mâinele luĭ. Şi se [illegible] şi se priviră mult. Ea se roşi şi schimbă privirea în jos.

— Păzesc şi eŭ fânul. Sunt căpşunĭ prin el şi copiiĭ vin de-l încurcă şi nu se maĭ poate cosi...

— Te cred, te cred... Eştĭ zâna fânuluĭ înflorit, a Neajlovuluĭ limpede şi a pădureĭ de aninĭ...

Ea râse, îl privi iar şi-ĭ strigă cu mâna de coama caluluĭ:

— Maĭ sărĭ jos...

Tânărul sări jos după cal, îĭ scoase frâul din gură, îl anină de şea şi'l lăsă slobod să pască prin fân.

— Uite vezĭ, o să-ţĭ încurc fânul...

— Nu e nimic, răspunse ea.

— Ce maĭ facĭ?

— Eŭ bine, dar... dumneata?

— Şi eŭ bine.

Amândoĭ priviră în alte părţĭ. Se simţiră cuprinşĭ de o sfială şi o ruşine neînţeleasă. Porniră alăturĭ. In urma lor fânul rămânea două cărărĭ. Rochia eĭ albă plutea pe d'asupra florilor, păru-ĭ galben strălucea de soare, flutureiĭ de pe florĭ sburaŭ din naintea lor şi îĭ ocoleaŭ curioşĭ până se aşezaŭ pe alte florĭ din nainte-le saŭ din urmă-le.

Ea îl privi iar şi'l văzu dus pe gândurĭ. Il apucă de mână, el tresări şi ea îĭ spuse:

— La cine te gândeştĭ?

El o privi, zâmbi, o strânse de mână şi-ĭ răspunse:

— Nu ştiŭ!

Tăcură iar ruşinaţĭ. Calul sforăia pe nas de musculiţele ce-ĭ intraŭ pe nărĭ şi păştea cu botul vârât în fân.

Ea îl duse la buturuga pe care şezuse.

— Uite aicĭ.

Şezură jos. Ea îşĭ dădu pe după urechĭ viţele de păr ce-ĭ veniseră pe obrajĭ şi el îĭ văzu obrajiĭ eĭ plinĭ, bucălaţĭ şi cu câteva aluniţe negre, ce-ĭ puncta faţa şi gâtul şi o făcea şi maĭ frumoasă şi maĭ fermecătoare. El îĭ văzu ochiĭ eĭ de culoarea strugurilor rumeniţĭ de soare cum se fixaŭ asupra luĭ, par'că într'o întrebare lungă şi drăgăstoasă. Atuncĭ el o privi maĭ în ochĭ, ea se roşi iar, închise ochiĭ, par'că vrând să-ĭ înghiţă privirea, şi plecă capul în jos. El se ruşină că i-a înţeles privirea, duse mâna la frunte şi îşĭ strânse tâmplele. Prin toată carnea simţi o răcoreală ce-l înţepa ca miĭ de vârfurĭ de ace, se scutură, se înveli la piept şi închise şi el ochiĭ şi îĭ strânse tare.

Stătură aşa câteva momente. Ea deschise ochiĭ şi se uita acum la el. Par'că înţelese că el sufere, nu ştia de ce, i se făcu milă şi-ĭ puse mâna pe umăr şi-l mişcă. El deschise ochiĭ, îĭ văzu gâtul şi umeriĭ rotunzĭ, braţele albe şi grăsuliĭ eşite de sub mânicele scurte... Iĭ văzu rochia desfăcută la sîn, gurguiele ce ţineaŭ piepţiĭ rochieĭ în sus, mişcările ritmice ale răsuflărilor şi îşĭ simţi trupul şi maĭ înfiorat, muşchiĭ îĭ tresniră, răsuflarea îĭ veni ferbinte, şi el întinse mâinele cu ochiĭ iar închişĭ, vrând s'o cuprindă, s'o strângă şi s'o cuprinză în braţele luĭ...

Ea îĭ văzu tremurul [illegible], îĭ auzi bătăile [illegible] ale inimeĭ şi cu gura căscată, cu capul uitat spre spate, cu privirea aiurită zise:

— Vere!...

El se opri şi ea aşteptă zadarnic să se simtă cuprinsă şi înăbuşită în braţe. In capul luĭ i se păru că este un fier încins până la alb ce e bătut cu ciocanul şi acum lepăda miĭ de scânteĭ ce-ĭ ardeaŭ inima, ţeasta şi tot trupul!

„Rude!..." zise în mintea luĭ. „Nenorocire!... rude!..." Iĭ venise o poftă nebună să se precipite asupra eĭ, să-ĭ sărute ochiĭ căpriĭ, viţele galbene de păr, aluniţele negre de pe obrajĭ, gâtul rotund, braţele grăsuliĭ şi cutele ce cădeaŭ grele în jos ale rochiĭ eĭ.

„Dacă... dacă... dacă oĭ săruta-o şi m'o spune la tuşa?... Tuşa!... Ce grozăvie!... Rude!..."

Strânse pumniĭ, îĭ ridică în sus şi se sculă de lângă ea.

— Ce facĭ?

— Nimic!...

Şi cu trupul sguduit de fiorĭ, de nebunia dragosteĭ se opri iar în picioare în faţa eĭ...

— Verişoară!... şi plecă încet.

— Vere!... el se opri iar.

— Mă duc acasă, plec!... şi plecă iar încet.

— Aşa de grab?!...

O privi, îşĭ isbi mâna peste frunte, se lovi cu degetul cel mic peste lumina ochiuluĭ şi usturimea îl maĭ întări o leacă.

„Tuşa!... Ce-ar zice tuşa?!"

Ea începu să meargă în urma luĭ.

„Ce-ar fi dacă aşĭ săruta-o numaĭ odată?... Numaĭ odată, numaĭ odată, numaĭ?"

— Pe la noĭ te maĭ abaţĭ?

— Nu ştiŭ! îĭ răspunse el.

Ajunse la cal, îl prinse, îĭ puse frâul în cap şi porniră iar amândoĭ alăturĭ, cu calul în urma lor ţinut de frâŭ.

— Când maĭ viĭ pe la noĭ?

— Nu ştiŭ!...

— Să maĭ viĭ curând... că am trimes nişte cântece la o gazetă... poate mi-le publică...

— Vin! îĭ răspunse el. Par'că se smunci ca dintr'o îmbrăţişare de urs, şi se aruncă pe cal

— Plecĭ?

— Da.

Eşiseră în marginea pădureĭ la vadul cu pietrile spălate de picioarele femeilor ce înălbiaŭ pânzele.

— Numaĭ atât vere, numaĭ atât?! zise ea.

— La revedere, la revedere, zise el şi îĭ întinse iar mâinele. Ea i le dete pe amândouă şi le strânseră şi apoĭ dete pintenĭ caluluĭ şi agitând cu pălăria, porni la fugă, în timp ce ea clătina năframa şi-ĭ făcea fel de fel de semne.

La Moara Neamţuluĭ se maĭ uită iar în urmă şi o văzu şezând tot în marginea pădureĭ, ca o statuie albă, cu tulpanul aninat de umerĭ şi clătinând năframa.

„Ce nenorocire că suntem rude!" zise el şi intră în sat.

Vicleniile răsboiului

Sentinele prusiene făcute din momâi umplute cu pae ca să înşele pe inamic.

POESIA DEPĂRTĂRII

Iubindu-mă sălbatic, dă uităriĭ
Trecutul mort, pierdut azĭ în abizurĭ,
Vom re'nvia din noŭ nebune visurĭ,
Născute din dorinţa depărtăriĭ.

Cât mi-aĭ lipsit, simţit-am viŭ durerea
Cum sfâşie o inimă 'ntristată,
Azĭ când te am pe braţul meŭ culcată,
Inchide ochiĭ dormĭ. Dulce'ĭ tăcerea!

Eu îţĭ adun 'n taină clipe duse.
Iar dacă faţa mi-o ascund în noaptea
Păruluĭ tăŭ, împrăştiat în valurĭ:

E ca să retrăesc din vremĭ apuse
In care sunt pierdute visurĭ moarte,
Şi stinse — atâtea sfinte idealurĭ.

Ioan Totu

Convorbiri astronomice

De vorbă cu stelele

Toate se schimbă, numaĭ stelele rămân tot stele, ele sunt cuminte. Heine, dacă nu mă înşel, a spus acest lucru. adevărat că sunt cuminte, dar trebuie să mărturisim că sunt departe. Dacă au scăpat nepătate de calomniĭ, dacă oameniĭ nu le-aŭ distrus, e tot faptul că sunt departe. Nu totdeauna vor rămâne ele pe cerurĭ, aşa cum sunt. aŭ şi ele mişcările lor, drumul lor, dar ce sa vază omul cu ochiĭ luĭ de lut însufleţit!

In orice caz stelele sunt prietene bune cu ceĭ care ştiu să preţuiască prietenia. Sunt exacte la întâlnire, nu dau greş nicĭ cu o secundă. sunt tăcute, nu te plictisesc şi totuşĭ vorbesc mult numaĭ prin înfăţişarea lor, vorbesc minţeĭ, ceia ce formează o foarte plăcută conversaţie.

Pot să vă asigur, că acela care se împrieteneşte cu ele, nu maĭ rupe nicĭ odată această prietenie.

Au şi ele însă doĭ duşmanĭ: noriĭ şi... Luna. Noriĭ, ca noriĭ, dar pe Luna sunt maĭ supărat. Noriĭ sunt cineva, eĭ sunt albĭ, sau negri, indiferent. Luna însă îmĭ face impresia parvenituluĭ, care tocmaĭ pentru ca nu străluceşte cu propria luĭ lumina, cumpără pe a altuia. Când Luna poeţilor răsare pe cer, întunecă armata sorilor. E drept? Un biet glob de nimica toată, maĭ mic chiar de cât pământul, un pustiu de stâncĭ înfierbântate, năpădeşte bolta cerească cu o lumină ce aruncă un voal asupra tuturor stelelor. In acel *gurgite vasto*, apar vorba luĭ Virgil, *rari nantes*, câteva stele, cele de mărimea întâĭ, a doua, a treia. Restul dispare. Şi când mă gândesc că poeţiĭ care cântă Luna fără să o privească, o pune în mijlocul uneĭ armate de stele, pictoriĭ smângălitorĭ de pânze concretizând spusele poeţilor!

Aveam întâlnire cu o steluţă de mărimea 7, binoclul trebuia să mi-o arate. Aşĭ, Luna cea vanitoasă şi arogantă m'a împiedicat. Ba ceva maĭ mult, profitând de prezenţa catorva norĭ subţirĭ, îşĭ formă o dublă coroană, cea de a doua curcubeiată, zorzoane de cucoană cochetă.

Pe când eram gata să las cerul în acea seară, iată că spre sud-vest mĭ atrage privirea Jupiter. El brava cu putere răţoelile Luneĭ, strălucea ca totdeauna, mândru, fără sa-ĭ pese.

Indrept luneta spre el; îĭ lipseşte un satelit din ceĭ patru. Sunt numaĭ treĭ puncte luminoase, unul mult departe, spre vest, două maĭ apropiate, spre est. Lipseşte satelitul cu No. 3, cel numit Ganimede. Răsfoesc *Nautical Almanac*, care-mĭ spune că Ganimede se află ascuns după globul măreţuluĭ săŭ stăpân, dar că va apare la 10 ore 25 m. 28 s. Il aştept. La ora fixată, de şi Jupiter se afla cam jos, de şi atmosfera nu era curată, Ganimede şi-arată bine strălucirea luĭ stelară. Dar maĭ avea o aventură în acea seară. După o oră urmă să intre în umbra pe care o a-

BCU Cluj - Central University Library Cluj

runcă în spaţiu puternicul Jupiter şi anume la 11 ore 23 m. 30 s.

Cu ani de zile mai înainte se calculează aceste fenomene, care se produc cu o exactitate fără pereche. O clipă nu se turbură armonia astrelor. Oh, dacă oamenii ar aduce această armonie şi pe pământ. Dar nu, omului nu-i trebuie armonie; ordinea şi pacea l'ar plictisi; el e mare amator de noui senzaţii, care le plăteşte cât de scump, chiar cu preţul vieţei lui; nemulţumit cu natura cea măreaţă, o micşorează, obţinând o imagină a ei microscopică, numită arta, pretinzând că e mai impunătoare o simfonie cântată de o orchestră decât freamătul unui codru; că e mai frumoasă smângăleala violetă a unui pictor decât un apus de soare, că e mai măreaţă o catedrală bizantină, sau gotică, decât majestatea unui munte ca Jungfrau.

Amator de senzaţii, da, acesta e omul civilizat. Tot amator de senzaţii e şi cel incult, dar de senzaţii mai grosiere.

Iar natura cea măreaţă, natura de unde pleacă totul, natura cu frumuseţile ei veşnice şi neimitabile, nu o mai cunosc decât puţinii care voind să o studieze, găsesc o clipă de răgaz ca să o şi admire.

Trec anii, fire de păr argintii mi-aduc aminte, că tinereţea se depărtează, dar mi-a rămas acelaşi dispreţ pentru svârcolirile celor care îşi umple golul vieţei cu imagini creiate de deşărtăciunea lor şi aceiaşi admiraţie mi-a rămas pentru armonia deplină ce domneste în natură, manifestată prin legile ei incoruptibile, măreţe, pe care oamenii nu vor să-şi dea osteneala să le cunoască în toată frumuseţea lor.

E adevărat că vanitoşii s'ar simţi micşoraţi, cerul în special nu poate să placă unui om care are o părere extraordinară de sine însuşi şi din nefericire, societatea omenească e formată în majoritate din ei.

Victor Anestin

***

Dela Muzeul Bisericei Sf. Ana din Ierusalim

Vase antice (M. Sf. Ana)

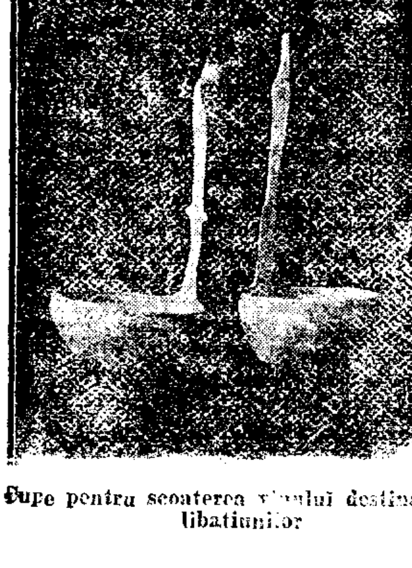

Cupe pentru scoaterea vinului destinat libatiunilor

Pentru moştenire

de V. DEMETRIUS.

Rămas văduv, bătrânul Amaru îşi îndepărtase copiii la casele lor, ca să rămână cloşcă pe ouă: singur pe avutul lui. El semăna, el secera, el încrucişa gătejele pe vatră, orbecăind în cotion, în zorii zilei, şi mânca singur, la nămiezi şi seara, pe un colţ de masă, împresurat de tăcere şi de umbre. Şi iată că o mână şi un picior îi fură luate, ca de Iele, şi înţepenite. Moşneagul rămase pe pat, aşteptând să treacă peste ochii lui noaptea şi ziua una după alta. Şi, pentru că îi trebuia un om ca să-l slujască şi să-i vadă de avere, chemă pe fecioru-său dintâi, pe Crăciun. Amaru nu avea decât doi copii, acum oameni în toată puterea.

După câteva luni, bătrânul muri. Crăciun se făcu stăpân pe tot avutul. In zadar frate-său mai mic, Florea, îl ruga, îl ameninţa, stărui prin povetele bătrânilor satului: să-i dea partea cuvenită. Crăciun jura, că numai lui i-a lăsat taică-său şi casa şi pământul şi vitele mari şi mici. Pe de altă parte Amaru nu lăsase scrisă nici o adiată şi nici nu-şi rostise vrerile cu limbă de moarte, faţă de oameni vrednici de crezare.

Crăciun n'avea copii. Florea, frate-său, avea patru. In huzur bicisnic, în bucurie batjocoritoare trăia bogatul. In supărare, în josorâre şi în veştejire trecea greoiu viaţa lui Florea, prin zilele lui Dumnezeu, pline de podoaba soarelui şi a stelelor, sălăşluite sub catapetasma cerului, a norilor în pururea schimbare. Nici unul din ei nu se bucura după cuviinţă: de albimea caldă a zăpezii, straiul de iarnă al ţarinii, de uşor legănata mare a holdelor, de înviorătorul revărsat al zorilor, de căderea serii răcoroasă şi odihnitoare.

Amândorura le era viaţa stricată. Fără să vrea şi fără să ştie, Crăciun pândea neliniştit, ca fiara cu prada sub labe. Imbelşugarea lui se învenina cu nedreptatea ei. Omul îşi smintise năzuinţele sufletului. Chemat şi el de stelele cerului şi de strălucirea aurie a nisipului irosit pe prunduri, îşi smulgea privirea şi îşi zicea: „Ce-mi folosiţi dacă nu sunteţi bani de aur, să vă strâng la chimir? I-aş arăta eu lui frati-meu cine's şi ce pot!" Iar Florea spunea celor vecinice ca şi celor trecătoare: „Nu mi-i aminte de voi! Fac umbră zadarnic pe pământ! Bucure-se nenea de floarea şi saţiul lumii".

Florea n'avea alinare nici în bordeiul lui pocâltit. Nevastă-sa nu se pricepea să-i adoarmă neodihnita mâhnire, ci mai avan i-o aţâţa. „Frate-tău domn şi tu ne-om!" îl asmuţea muerea pe câinele turbat, aciuat aproape de inimă în pieptul omului.

Copii săracului creşteau mari, tot mai flămânzi şi mai neînţoliţi. Apucase omul să se înscare până nu împliise douăzeci de ani, şi tot la câte doi ani: pruncul era gata. Covârşit de greutăţi, lovit de nedreptatea frăţini-său, Florea se plecă gârbov la douăzeci şi şase de ani, când, ca retezat, întoarse ochii pe dos, căscă gura şi muri.

Vestea morţii lui Florea Amaru ajunse şi în casa cu ziduri groase a fratelui lui. „Imi pare destul de rău că s'a prăpădit, se căina bogatul, dar astăzi nu mă pot duce să-l văd. Trebue numai decât să plec la oraş. Sunt în judecată şi judecata n'aşteaptă! Voi veni la înmormântare, se înţelege!... Doar mi-e frate bun... Rău îmi pare de el. Dumnezeu să-l ierte, că prea mă blestema pe toate potecile!..."

Aşa arunca vorbele Crăciun, şi cui nu-l întreba, frământat în inima lui.

Mortul fu dus la groapă în răcnetele femeii lui, desnădăjduită, ca nebună, în ţipătul a doi din copii, mai răsăriţi, care îşi vedeau pe tatăl lor, încăput într'un sicriu de brad, dus pe năsălii către cimitirul satului. Lumea plângea a sfâşiere pe cel sfârşit de timpuriu, şi care lăsa pe urma-i copii nevolnici să muncească; şi fiecare căuta în juru-i, doar va vedea pe fratele mortului.

Crăciun avea multe de făcut pe la oraş. Abia a doua zi de la înmormântare, îşi opri bueştri osteniţi şi plini de praf acasă la el. „Acum la ce m'aş mai duce la bordeiul lui? zicea el. Dacă nu m'am dus la el, care mi-era frate, ce să caut la copiii şi la nevasta lui, care mi-s mai străini, şi m'au ocărât în totdeauna?"

Crăciun se arăta nepăsător, dar în inima lui nu era liniştit. In noaptea zilei a şaptea, de la îngropăciunea fratelui lui, pe când nepăsătorul prefăcut dormia, i se păru că vede pe frate-său că i-se apropie de pat, îl priveşte lung, cu milă, şi-i zice: „Nene, m'ai despoiat de averea părintească. Eu te-aş ierta bucuros, că am trăit bine amândoi, când eram micuţi. Dormiam într'un pat şi ne îmbrăţişam ca fraţii. M'ai scăpat odată de inec... Te iert, că mi s'a tras moartea de la tine. Averea caliceşte pe om şi-l rătăceşte. Acuma ce-mi trebue: sunt mort ca toţi morţii! Nene, fii tatăl copiilor mei; tu n'ai copii! Fie-ţi milă de ei! Dă-le partea ce mi se cuvenea mie de la părinţi..." Aşa grăia mortul, şi lacrămi aprinse picau din genele lui, încă nemâncate de şederea în groapă.

Crăciun îşi da seama că visează, dar nu-şi putea suferi visul. Il izbi cu podul palmei peste gură, pe fratele tot mai aplecat, ca de o povară, peste trupul lui răstignit de somn. Dar Florea nu pieri şi nici nu se dete deoparte. Din potrivă, răposatul îngenunchie lângă omul adormit. Deschise gura: „Nene dragă! mie mi-e milă de viaţa ta, dar eşti hain!" zise el, şi un fir de sânge, spuma pe dinţii lui din buza umflată de lovitura mânii lui frate-său mai mare. Spăimântat, îl privia Crăciun gândindu-se că e strigoi răposatul. I se năluci că a pierit şi-i văzu capul culcat, apăsat pe mâna lui cea dreaptă. Voi să-şi tragă braţul şi nu putu. Il săruta oare mortul, sau îi sugea sângele? Cum era să-l sărute, când şi acum îl bătuse? Crăciun se trudia să se ridice, să-şi mişte măcar braţul, pe care capul omului mort de şapte zile se lipise, dar nu putea.

— A plecat! A închis uşa un om! răcni Crăciun şi sări din pat în mijlocul odăii, slab, împleticindu-se.

— Ce-i? întrebă nevastă-sa, deşteptată şi ea.

— Câinii nu-l cunoşteau, şi tot n'au sărit să-l muşte... Nu l-au lătrat! borborosia omul, îngrozit.

— Pe cine, Crăciune? Ce-i? întrebă muerea.

Crăciun îşi trecu mâna peste obraz să se desmeteciască.

— Tare rău am visat! vorbi el, strivit de oboseală.

Nu desluşi nimic nevesti-si. Numai la ziuă, când fu singur în odaia lui, îşi desgoli mâna dreaptă întreagă: o urmă vânătă, mai mare ca o carboavă pecetluise braţul, tocmai acolo unde socotia hrăpăreţul, că se lipise gura mortului. Paşii nevesti-si îl treziră din spaimă.

— Ce-i astăzi femee? întrebă el, auzind bătaia clopotelor, răsunătoare şi voioasă.

— E Duminică, bărbate. Se împlineşte săptămâna de când a fost îngropat frate-tău.

Omul îşi făcu de lucru pe prispă. Nu cuteza să se ducă la biserica, vecină cu ţintirimul. La prânz nu putu să mănânce, bea însă mereu şi asuda de îndată.

— Nu m'am odihnit cum secade astă-noapte, spuse el nevesti-sii, care era îngrijorată de tremurul mânilor şi de gălbejeala de pe chipul bărbatului. Să mă laşi să dorm eu la perete de acum; poate aşa... ceru omul.

Crăciun se ţinea tare. Nu voia să-şi mărturisească vedenia. Târziu şi în tresăriri adormi, cu faţa către perete.

O săptămână întreagă de aşteptare, înfrigurată se scurse aşa. Omul începuse a îmbuca omeneşte, întărit tot mai mult de credinţa că visase.

Dar în noaptea de către Duminică, fratele hrăpăreţ simţi că patul se dă la o parte, de la picioare, încet, întreg. Voi s'o înghiontească pe nevastă-sa, ca să nu deschidă ei ochii, ci să vadă ea ce se petrece. Strângea pleoapele cu putere şi totuşi deschise ochii, împotriva vrerii lui. Frate-său, Florea, era lângă el, mai slab, mai neom, mai putred cu o săptămână.

— Bine ai făcut, nene, că te-ai mutat. Vream să sug şi din stânga. Tot nu vrei să faci pace cu dreptatea?

Crăciun încercă să se scoale. Se încordă adânc. Simţi că i se strică coşul pieptului ca o cutie şubredă, şi rămase neclintit. Răposatul îngenunchie, te miri cum, între pat şi perete, şi-şi lipi gura pe braţul desgolit fără împotrivire al fratelui mai mare. Crăciun gemea, simţea că leşină, că se pierde într'o noapte înegurată.

Intr'un târziu auzi urlete de câini, pe departe, şi deschise ochii. Era ziua în amiaza mare. Nevastă-sa îl priveghia mâhnită.

— Ce-i cu tine? îl întreba ea.

Omul tresări, ca prins cu faptă urâtă, dar nu mărturisi nimic.

— Nu mi-e bine de-o vreme! I vezi, ce haită-i pe afară, zise el. Rămas singur, îşi desvelii mâna stângă: o vânătae neagră dovedia că visul lui nu fusese vis.

Şi iarăşi o săptămână încheiată se scurse, în aşteptare înfrigurată. Fratele hain, nu putea mânca, nu putea dormi omeneşte. Se topia ca de-o boală ascunsă. Incepuse a vorbi singur. Mâinile lui dibuiau lucrul, pe care stăpânul lor îl cerea, picioarele se împiedicau între ele, moi: ochii se pierduseră în capul omului, încăpăţânat în nedreptatea lui.

In noaptea aşteptată cu fiorii morţii, Crăciun se hotărâse să nu doarmă. Se prefăcuse că se culcă şi el deodată cu nevastă-sa, o lăsase să adoarmă, se dase jos din pat şi se aşezase pe un scaun, în mijlocul odăii, zăvorite. Se gândise să tragă cu pistolul în neomul, care avea să vie a treia oară ca să-i sece viaţa să i-o sugă din vine. Işi înlăturase gândul socotind, că acela este oricum frate-său, că nu mai este om ca să moară, că o singură moarte e dată omului, şi că aceia fusese biruită de Florea şi că se putea ca tocmai la nevoie: sau pistolul să nu ia foc, sau el, Crăciun, îngrozit să nu poată trage. Se ştia şi slam acum. O rămăşiţă bicisnită din ceia ce fusese el cu trei săptămâni în urmă. Se hotărâse însă, după multă chibzuinţă, să nu închidă pleoapele, până nu va auzi cântatul despre ziuă al cocoşilor.

O tăcere de mai surpat apăsă casa. Ochii candelii mijia cât un sâmbure, cât o linte. Ca nişte aripi negre cuprindea lăuntrul odăii la răstimpuri. Crăciun era slab, ostenit ca bolnavii, dar aştepta. Nu doria să-i turbure nimeni veghierea. Voia să fie treaz. O piroteală îi ungea genele tot mai cleios. Omul se izbia cu pumnul în frunte, îşi muşca buzele albe. La un timp, simţi o mână pe umăr totuş, deşi zăvorise uşa. Era frate-său. Venise. Crăciun se ţinu bine pe scaun. Oare dormia? Era treaz? Un miros greu, de stârv vechiu, străbătea prin hainele lui Florea. Zâmbia, sau voia să vorbească mortul şi nu mai putea? Poate nu mai avea limbă! Incet, bâlbâit, Florea vorbi:

— Nene! gândeşte-te bine! Fie-ţi milă de tine! Numai o oca de sânge mai am de supt, şi vii după mine! Atât sânge mai am de supt. E păcat şi de tine.

Crăciun sta înşirat pe scaun, aproape mort. Florea aştepta, părea că nu se îndură să-i ia şi cele din urmă picături de sânge.

Ca din mormânt, Crăciun vorbi:

— Da... Impart... Du-te!...

Florea se plecă peste trupul lui Crăciun şi dădu din cap în semn de mulţumire. Două lacrămi de foc opăriră obrazul fratelui cel mare. Strigoiul se trase către uşe, o deschise lin şi plecă

NOAPTE DE TOAMNĂ

Se lasă frunzele pe vânt,
Cu fețe ruginite
Și cad tăcute la pământ
De-apururi adormite.

Izvorul curge plângător
Lovindu-se de stâncă
Iar plânsul undei rotitor
Se pierde 'n pacea-adâncă.

Departe-un glas metalic sună
O singură bătae;
După un deal eterna lună
Își cerne alba ploae.

Și totul doarme: e tăcut
Și boarea rece-adie;
Ah, încă-o vară a trecut
Și 'n veci n'o să mai vie!

Al. Hoch.

* * *

Amintiri

despre împăratul Napoleon cel mare

O vânătoarea curții Imperiale

Zilele trecute a apărut la Paris o carte sub titlul „Trois mois a Paris lors du mariage de l'Empereur Napoleon I", al cărei autori sunt baronul e Mitis și contele de Pimodan.

Această carte cuprinde amintirile prințului de Clary și Aldringen despre împăratul Napoleon și între altele descrierea unei vânători a Curții imperiale în Compiegne.

Prințul era însărcinat ca să aducă o scrisoare viitorului său socru, împăratul Francisc I al Austriei. Împăratul Napoleon se afla tocmai n Compiegne unde se și duse cameranul austriac. Acesta scrie: „Am descins la ospătărie, mă îmbrăcai cu uniforma de landwehr, de coloarea șoceladei și cu ciorapi albi.

Generalii francezi cu uniformele lor încărcat cu aur se uitau la mine ca și vițelul la poarta nouă".

Când prințul fu prezentat împăratului, și pe acesta îl frapă imediat această uniformă necunoscută până acum în Franța: după câteva cuvinte introductive, el i-se adresă cu întrebarea:

— Ce fel de uniformă este asta?

— Majestate, este uniforma milițienilor boemi.

— Ah landwehrul boem!

După ce împăratul Napoleon se mai informă asupra relațiunilor familiare ale prințului Clary, încheiă convorbirea în chip foarte grațios zicându-i::

„Acum să te repauzezi. Te voi mai revedea". După aceea îl invită ca să stea mai mult timp la Compiegne.

Împăratul Napoleon dădu apoi ordin ca unul dintre cavalerii Curții sale să împrumute cavalerului o uniformă de vânătoare, căci el avea să ia parte chiar a doua zi la o mare vânătoare în pădurea dela Compiégne.

Prințul Clary povestește următoarele:

„La ora 10 a. m. s'a luat dejunul fără împăratul, după aceea ne-am urcat cu toții în trăsuri, el (acea împăratul în cea dintâi, noi îl urmam".

Erau trăsuri frumoase, cari treceau cu iuțeala vântului, cai frumoși „cei mai mulți suri, jocheii după moda engleză în uniforme frumoase și mai cu seamă husarii în pantaloni roșii, cari sunt numiți șefi ai vânătorilor ofereau o priveliște încântătoare.

La locul de întâlnire un nou dejun: aceasta a fost pentru prima oară că m'am aflat la masa împăratului; eram cuprins de un simțimânt cu totul ciudat de a sta lângă dânsul, care era îmbrăcat ca și generalii Savary, Davot, Duros, mă pipăim pe mine însumi, ca să mă conving că era realitate.

Dejunul dură numai 15 minute. Sorbeam liniștit cafeaua, și când ridicai ochii observai că eu eram singur care încă beam; credeam chiar că văd că împăratul zâmbea unui curtean, fiindcă cameranul austriac nu se prea grăbea și în momentul când lăsai speriat ceașca de cafea pe masă, toți se ridicară. Ne urcarăm pe cai, Impăratul o luă la goană ca fulgerul.

Eram uimit, că toți domii îndrăzneau, să se țină cam departe de el.

El călăreau în liniște pe drum înainte. Mareșalul Davout luă parte numai pe jumătate la această vânătoare, după aceea se duse la palat.

Generalul Savary nu părăsi pe împăratul. Generalul de Nanssonky, maestru al vânătorei și d-nul de Hanecour, un alt maestru de vânătoare erau singuri cari urmau pe împăratul *ex officio*. De asemenea și Roustan și eu, care mi am pus în cap să urmez pe împăratul. Astfel eram ocupat să călăresc în urma lui, pentru ca să nu-l perd din vedere, astfel încât generalul Savary zise odată: „Nu călări așa de aproape de împăratul!"

Până la primul schimb de cai totul merse bine. El nu-l părăsii; dar în momentul când schimbă calul, este cineva perdut. El este, după cum e firesc, atât de bine servit, el călărește tât de repede, încât nu poți să-l urmezi. Am cutreerat pădurea în toate direcțiunile; aci întâlneam un servitor dela grajduri, cu un general rătăcitor, sau drumeți, cari îmi dădeau informațiuni. Nu l'am întâlnit pe împăratul decât după ce cerbul a fost gonit. El se afla în mijlocul râului și înota. Fiu singur rămăsei călare din zăpăceală. Impăratul trase cinci focuri în mijlocul câinilor, este de neînchipit că n'a ucis pe vreunul dintre ei. Dar despre aceasta nici nu se sinchisește. El greși de trei ori și la ultima impușcătură, care nemeri pe cerb în cap, acesta dispăru în apă.

— Ei, 'mi zise el, ai văzut vreodată o vânătoare atât de frumoasă. Cum?

— Nici odată, Majestate!

Soarta unei statue a împăratului Napoleon I

Deputatul francez Puglieri-Conti a făcut o propunere în Cameră ca splendida statue a lui Napoleon I, care se află actualmente în „Muzăul armatei" din Paris să fie dăruită orașului Ajaccio, capitala Corsicei, localitatea în ore s'a născut marele împărat. Prin aceasta a devenit de actualitate soarta acestui monument și deci merită ca să fie împărtășită cititorilor noștri. Aceast statue n'a stat adecă mereu intre tunurile și trofeele de războiu ale muzeului armatei, ci odinioară trona mândră pe un soclu de marmoră împodobit cu inscripțiuni aurite pe piața principală a orașului Grenoble.

In anul 1862 consiliul comunal al acestui oraș luase lăudabila hotărâre ca în amintirea intrărei triumfale a împăratului Napoleon I în acest oraș, în ziua de 17 Martie 1815, să se ridice un monument imposant. Costul monumentului de 105.000 franci acoperit de oraș, de județ și de sterat. Executarea monumentului a fost încredințată sculptorului Parve, care însă lucră atât de încet încât a trebuit să fie înlocuit cu cunoscutul artist Fremiert. Acesta creiă o statuă de bronz a lui Napoleon I reprezintându-l călare pe un cal superb, și cu expresia feței foarte caracteristică. La 17 Augut 1868 s'a făcut desvelirea solemnă a acestui monument.

După ce însă se proclamă republica consiliul comunal află de cuviință că în piață este mai potrivit monumentul libertății decât al împăratului.

Și astfel îndată statuia lui Napoleon fu acoperită cu un văl negru și după câtva timp coborâtă jos și dusă în muzeul orașului. La 1906 statuia a fost transportată la Paris și depusă în muzeul armatei, unde este mult admirată ca o operă de artă foarte fină.

Cornel Scurtu.

* * *

TRĂIASCĂ FRANȚA

Un zvon barbar se răspândește:
Dușmanii Franței s'au sculat!
De multă vreme o pândește
Teutonul cel ne-astâmpărat
Și iată: Gotul și cu Hunul
La Pesta 'nchee alianța:
De-acum o să vorbească tunul!
Români, trăiască Franța!

Berlinul și cu Budapesta
Aruncă 'n flacări Europa:
Din Pesta se întinde pesta
Și barbaria, și sincopa.
Vândalii, Ungurii, Alemanii
Iși urlă 'n lume aroganța.
Dar vii sunt ei, Galo-Romanii!
Latini, trăiască Franța!

Odinioară, — atrași de-aroma
Unui ospăț bogat, scump vis, —
Barbarii năvăleau spre Roma;
Azi strigă veseli: „La Paris!"
El, ce voiți, Parisul are
Avântul, geniul, eleganța,
Izvorul sfânt de inspirare..
Latini, trăiască Franța!

Pământ și apă vrea barbarul
Și cată 'n Galia pământ,
Dar vin Romanii cu Cesarul
Și— Ariovist rămâne înfrânt.
Ariovist, trecă Rinul, scapă,
Străbate cât e timp distanța!
In Rin ai și pământ, și apă...
Latini, trăiască Franța!

Parisul, Franța, sunt podoaba
Și fala sângelui latin;
Intoarce-te în toată graba
Erou romantic, spre Berlin.
Nici Budapesta, nici Viena
Nu pot să-ți dee siguranța:
Decât lasă Alsacia-Lorena
Și—să trăiască Franța!

Ardeal măreț și Bucovină,
— Alsacia-Lorena noastră! —
Luați lumină din lumină,
Căci vine, vine vremea voastră.
Curând zdrobi-vom dușmănia
Și va surâde iar Speranța...
— Francezi, trăiască România!
Romani, trăiască Franța!

C. Obuz.

* * *

Viața artistică și literară

O revistă bulgară încearcă să susțină, că Anton Pann, — „finul Pepelii", cum îi zicea Eminescu — a fost bulgar.

Autorul articolului din revista bulgară spune aceasta, pentru ca să aibe prilejul unei concluzii în slujba iredentismului vecinilor noștri de la sud. Ar vrea să zică autorul acelui articol: dacă Pann, care a adus așa de mari servicii literaturii voastre populare n'a fost român, ci bulgar, apoi... — Apoi, Anton Pann a venit la noi din Bulgaria și d-l G. Adamescu într'o populară „istorie a literaturei române" spune, că tatăl lui Anton Pann a fost român din Bulgaria. Și chiar dacă n'ar fi fost așa; care folkloristul, povestitorul, muzicianul Pann, care n'a scris nici un rând în limba bulgară, ci îndrăgostit de poveștile și snoavele populare românești, „din lume le-a adunat și iar la lume apoi le-a dat" a mai fost bulgar?

Autorul articolului ar fi putut să-și manifeste intențiile studiului său mai învăluite, căci prea e veche problema naționalismului șovin în arta și literatură. Chestiunea aceasta s'a discutat când glumeț, — cu papagalii literari — când mai serios.

A rămas însă stabilit, că naționalitatea scriitorului se judecă după activitatea lui literară. Și Pann care a scris numai românește și a fost un tipic reprezentant al vremii lui pentru râvna de a face cunoscute producțiile populare românești poate fi socotit altfel decât român?

*

„Actualele împrejurări" — ajunse o tipică și banală formulare a vremii noastre — aduc după sine, desigur motivat, „producții ocazionale."

Scriitorii consacrați sunt chemați de îndatoririle sufletului lor înspirat să-și desprindă gândurile, simțămintele și sugerările determinate de faptele zilnice și să scrie „producții ocazionale", cu marca războinică — ori ca să zicem așa, eroică —

Dar dacă ar fi numai scriitori!

Toți, toți știutorii de carte sunt cuprinși de un acces inspirator și scriu „producții ocazionale".

Cel care are însă răbdarea să le urmărească, ajunge așa de repede la convingerea — schimbăcioasă — a d-lui Maiorescu, că patriotismul nu este un motiv de producții estetice în domeniul poeziei, poeziei adevărate. Ne temem, că dacă vor mai dura „actualele împrejurări", „producțiile ocazionale", — poezie, proză, chiar piese de teatru — vor deveni motivele cele mai temeinice ale păcii universale.

*

Câțiva dintre tinerii și cei mai de talent pictori și sculptori ai noștrii vor putea de acum înainte să lucreze mai mult și mai în liniște.

Ministerul de instrucție a obținut de la cei de domenii, parcul dela Filaret, ca în palatele, care până acum n'aveau nici o utilitate, să-și instaleze artiștii noștrii ateliere de sculptură și pictură. Și-așa, Pătrașcu, Medrea, Sevargin ne vor da lucrări, efectuate în liniștea și cu concentrarea inspirației susținută.

Bartels

*

Intelectualii Germaniei au lucrat un apel către popoarele... civilizate și în acest apel ei susțin că un adevărat complot de calomnii s'a urzit împotriva statului german.

De sigur, e o simplă calomnie că armatele germane au dat foc celebrei biblioteci de 80.000 volume din Louvain.

Este tot o calomnie faptul că teutonii au bombardat catedralele din Louvain și Reims.

Ar fi de crezut, mai de grabă ca belgienii și francezii s'au dedat ei singuri la aceste acte de barbarie spre a avea în urmă dreptul să protesteze ei împotriva actelor de „civilizație" ale armatelor teutone. *Risum teneatis!...*

*

O pleiadă de intelectuali și amici ai Franței au dat, serile trecute, o serbare la institutul *„Pompilian"* din Capitală, în beneficiul *„Crucei roșii" franceze.*

A fost o nobilă insuflețire pentru țara luminei și serbarea a avut un admirabil succes moral.

Se crede că în curând, aceeași pleiadă de intelectuali și amici ai Franței, va organiza o asemenea serbare și în folosul *„Crucei roșii"* românești.

Insuflețirea va fi, credem, cel puțin tot atât de mare ca și acum câteva seri la *„Pompilian."*

L. L

* * *

Citiți N-rul I anul al VI-lea din
REVISTA
STIINȚELOR OCULTE
care a apărut cu următorul sumar:
Ocultismul in România. — D-rul Istrate și Spiritismul — Secretele influenței personale: Fiți discreți. — Curs de astrologie in zece lecțiuni. — Prezicери pe 1914, etc. etc.
EXEMPLARUL 25 BANI
Se găsește de vânzare la toți depozitarii de ziare și la
ADMINISTRAȚIE:
Șoseaua Doamnei 35, BUCUREȘTI

* * *

Romanian Academy Central University Library

Salvatore Farina

Valetul de Pică

— URMARE —

— Nu, nu mai este alta, zice Donato c'un ton de mândrie care-l înveselește pe d-l Asdrubale.

— Apoi dacă e așa, să recapitulăm: șase sute de lei pentru datoria din urmă, plus treisute cinci zeci de lei pe care ți-i daŭ în numerar, fac în total o mie de lei în cap, pe care d-ta mi-i vei plăti, peste un an, cu dobândă comercială.

Nu degeaba Donato studiază matematica. Făcându-și în gând socoteala, constată că ceva din Cherubino Dolci este și în d-l Asdrubale. Dar, în bucuria lui d'a se vedea scăpat, pentru câtăva vreme, de aceste plictiseli, în mulțumirea nespusă d'a se simți stăpân și pe o sumușoară oare care de bani, își înlătură bucuros toată știința lui numerică și repetă că e bine, minunat de bine, cu desăvârșire de bine, și abia se poate stăpâni să nu ia în brațe pe scumpul, pe simpaticul, pe cel fără de asemănare d. Asdrubale, prietenul lui Martino Bruscoli, unchiul Constanții.

VII

Nu voesc să sperii pe cititor, dar e știut că și el și eŭ, precum și prietenii săi și ai mei, avem fiecare câte un drac care se ține de călcâele noastre. Donato, amicul nostru comun, era tocmai în luptă cu al săŭ, un diavolaș foarte iscusit.

Cu puțin mai înainte, demonul acesta îi zisese: „Acuma, când tu ai trei sute cincizeci de lei în buzunar fii cuminte și nu te apuca să te duci la cafenea saŭ la cerc să te furlandisești, înaintea tovarășilor tăi, că puțin îți pasă ție de loviturile soartei. Să nu-ți faci gustul să fumezi, în obrazul lor, o havană mare, ca în ocaziunile cele mari. Să nu-ți iasă din gură, odată cu norii de fum, și lauda fanfaroană că știi mecanica, construcțiunile și celelalte ca tatăl nostru, că te joci cu ele ca pe vârful degetelor. Nu, Donato, să nu faci așa!

Dacă i-ar fi zis „așa să faci". Donato poate că s'ar fi împotrivit și n'ar fi făcut nimic din cele înșirate. El, însă le făcu pe toate. Cum se înseră, cu inima nepăsătoare, și c'o țigară de havană în gură, se porni vesel la cerc, cu demonul după el.

Exclamații de mirare, zâmbete, strângeri de mână, întrebări făcute cu vorba și cu ochii, i se trimet din toate părțile: un adevărat triumf.

Donato își face intrarea c'o demnitate modestă, își pune pe obraz masca veseliei cu care uimește pe toți tovarășii săi, își dă drumul limbii și spune fleacuri, tae palavre, afirmă fel de fel de mofturi în care el nu crede, și toate acestea le îndrugă cu o îngâmfare neîntrecută, sublimă.

— Știi, zice Casimo, că norocosul de Faustino i-a luat amanta lui Bonaventura?

— Și Bonaventura, nenorocitul de el, de disperare, îi răspunde Francesco, s'a spânzurat... de gâtul alteia.

— Știi că Valente și-a cumpărat un cal de toată frumusețea?

— Știi că smeritul de Felice a jucat eri și a perdut tot ce avea... cincizeci de bani.?

Donato ascultă în tăcere snoavele și glumele amicilor lui, se leagănă răsturnat pe jețul lung cu țigara în gură și când, în sfârșit, zice câte un cuvânt, toți râd cu haz, gata să jure că n'a mai auzit pe nimeni vorbind cu atâta spirit ca el. Așa se întâmplă adesea prin cercuri și chiar prin lumea întreagă.

Eroului nostru însă i-a intrat în cap o idee și, orice face, nu se poate scăpa de ea: „Valente și-a cumpărat un cal de toată frumusețea", el, Valente, acela care-i câștigase la joc cinci mii de lei!

De sigur că demonul lui i-a zis: „Nu te mai gândi la asta: Ce-ți pasă ție ce a făcut Valente cu banii pe care ți i-a câștigat la joc?"

— Valente are un noroc nebun, zice iar Casimo, câștigă în toate serile.

— Haidi, cine vine cu mine? exclamă Francesco.

— Eŭ!

— Eŭ!

— Eŭ.

Și es cu toții.

Donato știe unde se duc ei, dar el nu se mișcă din loc. Diavolul îi zice: „Ia seama bine, tu nu trebue să mai pui piciorul în casa de joc; nu te lăsa, prin urmare, să fii ispitit de curiozitatea d'a asista la jocul lor, să nu care cumva să-ți zici în gând că nu e nimic dacă vei fi și tu de față acolo..."

Și Donato se ridică, pleacă. Pe drum, își zice că tot una e dacă o apuca încoace ori încolo, iar, când ajunge înaintea casei știute, adaogă că ar fi chiar o slăbiciune din partea lui să nu urce scările; se simte tare și n'o să joace; o să se uite doar la ei...

Iată-l în sala de joc. Se întinde p'o canapea c'un aer de supremă indiferență.

Norocosul Valente joacă și câștigă mereu.

— Bagă de seamă, zice cineva de lângă Donato, că și astă seară Valente și-a schimbat locul. El pretinde că norocul e nebunatec, că face ocolul mesii și că, tot meșteșugul d'a câștiga, e să știi să apuci c'un pas înaintea lui.

— Aș, răspunse un altul; adevăratul meșteșug d'a câștiga îl știŭ eŭ și nu e precum spune el.

— Și care e meșteșugul ăla?

— E un meșteșug care nu se poate învăța: trebue să știi să aștepți momentul priincios.

— Și cine îți dă de știre când e momentul priincios?

— Nu știŭ cine, dar de sigur că-ți dă de știre cineva. De câte ori iaŭ zarurile saŭ cărțile în mână, eŭ știŭ când o să fac puncte multe și când o să câștig partida; e așa ca o adiere de vânt bun care ține ca la un sfert de oră, rar o jumătate; trebue să știi să pignești odată puind mult și apoi să nu mai joc.

— Apoi dacă e așa, cum de nu ai ajuns până acuma milionar? Eŭ dacă mi-ar bate mie vântul de care spui d-ta! Adevăratul sistem să ți-l spui eŭ, că l'am experimentat: e teoria probabilităților. Valente, de pildă, face banca; eŭ mă pui printre puntatori și aștept să bată el de trei sau de patru ori; la a cincea oară puntez eŭ și am patru probabilități în potriva lui d'a câștiga.

— Și pierzi, căci n'ai inemerit-o bine p'a cincea.

— Se poate, dar e și mai lesne să câștig. Iar dacă pierd, pui îndoit.

— Și dacă, din întâmplare, ai pornit-o în contra vântului bun, apoi te duci la vale d'a dura.

— Vrei, cu adevărat, să știi, îi zice diavolul lui Donato, care e modul sigur d'a câștiga? Modul sigur d'a câștiga e să nu joci. Păzește-te bine să nu-ți treacă prin cap că, într'un sfert de oră de vânt bun, ai putea să-ți iei înapoi banii pierduți, riscând numai o nimica toată...

Valente a bătut iar; de patru ori a bătut până acuma a cincea oară o să piardă. Donato nu știe ce e, dar i se pare că simte un bold, o undă care-l mișcă din loc, vestitul vânt bun, poate. In adevăr, dacă e dreptate pe lumea asta, apoi nu poate să-i rămâie lui Valente calul ăl frumos pe care l'a cumpărat cu bani care nu-i erau ai lui.. Ar putea să risce puțin... iacă, să arunce acolo cincizeci de lei numai.... Dacă pierde, îi mai rămân trei sute și o să fugă... Iar dacă bate, o, dacă bate!...

Iată-l dinaintea mesii cu postav verde. Ii tremură picioarele, îi bate inima.

Cine pune mâna pe umărul lui ca să-l oprească? Intoarce fața îngălbenită și vede pe d-l Asdrubale, cu haina încheiată până sus, cu nodul cravatei strâmb, cu zâmbetu-i nătâng pe buze.

Pe Donato îl năpădesc deodată mii de gânduri. Cum de se află d-l Asdrubale în casa asta de joc? Și ce vrea el cu dânsul? Și de ce-l oprește? Nu cumva l'a spionat? A fost poate însărcinat să se ție după el ca să nu-l lase să mai joace?

Ori — lucrul e mai puțin frumos, dar mai verosimil — ori d-l Asdrubale umblă prin tripouri ca să-și exercite meseria? Acuma i se întoarce în minte cu mai multă vioiciune târgul pe care-l făcuseră cu câteva ore mai înaite; își face iar socoteala în gând și conchide că cele două suflete, al lui Cherubino Dolci și al omulețului cu surtuc negru încheiat până sus, nu numai că se aseamănă cât de colo, dar fac încă o pereche minunată amândouă împreună.

Toate aceste gânduri îi vin într'un minut, între două surâsuri și o strângere de mână.

D-l Asdrubale nu slăbește pe tânărul săŭ amic, îl trage d'o parte c'o amabilă violență, zâmbindu-i mereu și privindu-l c'un ochi drăgăstos, și, în sfârșit, îi zice:

— Voiai să joci? Spune drept. Mă pricep eŭ la d'alde astea, și bănuiam; chiar pentru asta am și venit aici, iacă ți-o spui curat. La urma urmii, dacă vrei să joci încă, nu înțeleg pentru ce să-mi faci mie neajuns, pentru ce să mă dai pe mine de pagubă!

Donato cască bine amândoi ochii și nu-i sunt de ajuns; d-l Asdrubale îl privește numai cu unul, dar îl privește adânc.

Și d-l Asdrubale urmându-și vorba, îi zice:

— Am jucat și eŭ și chiar tot mai joc câteodată. Dacă crezi, hai să dăm mai întâi la pace cu datoria d-tale; iacă am și eu gustul ăsta acum. Căci să vezi, cărțile sunt trădătoare; ai putea să pierzi cu alții și mi-ar părea rău, foarte rău.

Tânărul pricepe aluziunea și ar vrea să se supere; deși un sentiment de dreptate îi zice că d-l Asdrubale are cuvânt, se silește să facă pe încruntatul. Omulețul nostru însă nu ia seama la îmbufnarea lui .Ii zâmbește, îl târăște spre o mescioară, îl silește să stea pe scaun și s'așează în fața lui, și 'n cele din urmă, cere o pereche de cărți; toate astea cu o blândețe neroadă, cu maniere între serios și burlesc care 'n fine îl fac pe tânăr să râdă.

Râde și tremură într'acelaș timp. Se simte ca apăsat de rușine și de mustrare de cuget și caută pe furiș o învinuire pe fața d-lui Asdrubale, care acuma a intrat în rolul lui de jucător adevărat amestecând cărțile cu îndemânare și puind apoi teancul pe masă.

— Ce vrei să jucăm, d-le Donato?

D-l Donato nu știe nici el: Are abia puterea să facă un gest ca se lasă și el la voia adversarului și într'acestea, fără să-și dea seama, tae cărțile.

— Bine, răspunde d-l Asdrubale înșelându-se asupra însemnării gestului: un joc simplu, jocul orelor din urmă, când nu mai ai vreme de pierdut și vrei să încerci norocul, cu picnelĭ replicate și grăbite, singurul joc în doi care să nu fie nici lung nici greŭ. Foarte bine. Uite văd în d-ta stofa jucătorului.

Cartea cea mai mare bate, așa, bine; mi-ar fi plăcut însă un alt joc mai puțin repede și mai interesant; cu jocul ăsta eroic al d-tale nici n'ai vreme să te emoționezi...

Donato izbutește, în fine, să-l facă să înțeleagă, c'un mormăit, că-i este indiferent ori care joc o fi Vom adăoga însă, ca să fim drepți, că, exprimându-se astfel, el se tot uita în prejur și că, dacă ar fi avut o ușă în fața lui, poate că ar fi fugit și l'ar fi lăsat acolo pe d-l Asdrubale. Intre acestea trei saŭ patru curioși se adunară în prejurul mesii ca să privească la partidă.

— Bine, urmă omulețul vorba lui încheindu-se la cel din urmă nasture al hainii, care-i venea subt bărbie. Dacă e așa, eŭ propui un joc plin de interes și de emoțiune, care-ți dă putința să scoți cartea de păr, s'o tragi de urechi, cum se zice. Iacă să 'mpărțim pachetul în două jumătate și jumătate și să hotărâm mai întâi o carte, pe care cine o va avea ăla bate. Vrei, poftești așa?

— Da, vreau.

— Cât punem? Pe cât jucăm?

Donato își dete toate silințele să nu bâlbâiască și bâlbâi:

— Pe cincizeci de lei.

— Cei trei curioși, nevăzând că se pun bani pe masă și amăgiți în așteptarea unui joc mai mare, să duc să asiste la norocul lui Valente.

D-l Asdrubale nu mai zice nimic, ia cărțile, le amestecă încodată părându-se a se concentra cu totul în această operațiune. După ce a isprăvit de amestecat, întinde cărțile adversarului săŭ ca să tae, apoi scoate o carte care trebue să fie aceea care bate și zice:

— Valetul de pică!

(Va urma).

***

Văpsea de păr RAPID

GARANTAT ABSOLUT NEVĂTAMĂTOARE

văpsește imediat părul căruntit sau albit, în negru, brun, castaniu sau blond într'un mod atât de perfect și de natural în cât nu se cunoaște de loc că părul este văpsit. Intrebuințarea este simplă și mai ușoară ca la orice altă văpsea de păr. **Lei 2.50** la droguerii și farmacii.

***

PUDRA FLORA

mărește efectele

Cremei Flora